

Handelshøyskolen BI

MAN 29711 Transaksjoner og omorganisering prosjektoppgave

Term paper 100%

Predefinert informasjon

Startdato: 07-02-2024 09:00 CET
Sluttdato: 21-05-2024 12:00 CEST
Eksamensform: P
Termin: 202410
Vurderingsform: Norsk 6-trinns skala (A-F)
Flowkode: 202410||11850||IN02||W||P
Internal assessor: Internal assessor 1

Deltaker

Navn: Elizabeth Christine Jacobsen Mettenes

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Tilpasningsmuligheter innenfor regelverket om skattefri realisasjon for utenlandske aksjonærer
Navn på veileder *:	Benn Folkuord

Inneholder besvarelsen Nei
konfidensielt
materiale?:

Kan besvarelsen Ja
offentliggjøres?:

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)

Gruppenummer: 6

Andre medlemmer i gruppen: Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Prosjektoppgave ved Handelshøyskolen BI

Tilpasningsmuligheter innenfor
regelverket om skattefri realisasjon for
utenlandske aksjonærer

Eksamenskode og navn:

MAN2972 – Transaksjoner og omorganisering

Utleveringsdato:

07.02.2024

Innleveringsdato:

21.05.2024

Stuedsted:

Handelshøyskolen BI - Oslo

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	2
KAPITTEL 1: INNLEDNING	1
1.1 BAKGRUNN	1
1.2 PROBLEMTILLING	1
1.3 METODISK TILNÆRMING	1
1.4 AVGRENSNING	2
KAPITTEL 2: LIKVIDASJONSUTDELING	2
2.1 DET RETTSLIGE UTGANGSPUNKT	2
2.2 HISTORISK UTVIKLING AV REGELVERKET	4
2.3 KLASSIFISERING AV LIKVIDASJONSUTDELING	5
2.4 HVORDAN REGELVERKET TILLATER TILPASNINGER	7
2.5 PE-FOND	7
2.6 METODE FOR Å TILPASSE SEG REGELVERKET	8
2.7 OMGÅELSE?	11
2.8 FORSLAG TIL MATERIELLE REGELENDRINGER	14
KAPITTEL 3: KONKLUSJON	16
LITTERATURLISTE	17

Sammendrag

Denne oppgaven utforsker hvilke tilpasningsmuligheter som eksisterer innenfor regelverket om skattefri realisasjon for utenlandske aksjonærer. Oppgaven setter søkelys på skatteregler av realisasjon av utenlandske aksjonærer sammenlignet med norske, og hvilke konsekvenser de kan gi. Gjennomgangen vil vise hvordan man kan organisere seg for å unngå norsk kildeskatt, ved å benytte seg av både fritaksmetoden og likvidasjon av selskap.

Kapittel 1: Innledning

1.1 Bakgrunn

I betraktning av norsk skatterett, er klassifiseringen av likvidasjonsutdelinger i henhold til skattelovens § 10-37 (1) av særlig interesse. Av bestemmelsen følger det at likvidasjonsutdeling anses som realisasjon, og utdelingene blir behandlet på lik linje som aksjegevinst fremfor aksjeutbytte. Denne klassifiseringen har ulik betydning for norske- og utenlandske aksjonærer. For norske aksjonærer er beskatningen av aksjegevinst og aksjeutbytte i stor grad lik. For utenlandske aksjonærer åpner denne klassifiseringen imidlertid for skatteplanlegging og tilpasninger, særlig i lys av at disse aksjonærene kan ilegges kildeskatt på aksjeutbytte, men ikke på aksjegevinster.

Dette kompliseres særlig av aktive eierfond, som kan benytte seg av likvidasjon fremfor utdeling av løpende aksjeutbytte og dermed unngå norsk kildeskatt. Avhandlingen kan vise seg å være av både teknisk skatterettslig interesse, men også av betydning for norsk og internasjonal praksis i næringslivet.

Videre kan forståelsen være avgjørende for skattegrunnlagets fleksibilitet og reglens effekt på tvers av ulike aksjonærkategorier.

1.2 Problemstilling

Spørsmål som vil bli sett nærmere på i oppgaven er:

Hvordan påvirker klassifiseringen av utbetalinger ved likvidasjon av selskap som aksjegevinst i henhold til skatteloven § 10-37 (1) mulighetene for å unngå norsk kildeskatt?

Hvilke konsekvenser kan dette gi?

Hvilke tiltak kan anvendes for å motvirke tilpasninger til gjeldende regelverk?

1.3 Metodisk tilnærming

Regelverket slik det er i dag synes å invitere til en form for utfordring, og det er spesielt fokus på tilpasningsmuligheter. Det er i oppgaven anvendt juridisk metode, deriblant analyse av relevante lovtekster og forarbeider.

1.4 Avgrensning

Gitt den begrensede omfang av oppgaven, er det avgrenset basert på en vurdering av hvilke elementer som vil bidra mest til å svare på problemstillingene.

Kapittel 2: Likvidasjonsutdeling

2.1 Det rettslige utgangspunkt

Ved oppløsning og avvikling av et (allmenn)aksjeselskap gjennomføres det blant annet en utdeling til aksjonærene. Nettoverdien (verdien som er igjen etter at kreditorene er dekket) i selskapet fordeles etter hver aksjonærs eierandel. En utdeling kan være utbytte etter aksjeloven¹ § 8-1 eller allmennaksjeloven² § 8-1, eller som utdeling av likvidasjonsutbytte etter aksjeloven § 16-9 eller allmennaksjeloven § 16-9.

Det følger av skatteloven³ § 5-1 (1) at som skattepliktig inntekt anses enhver fordel vunnet ved arbeid, kapital eller virksomhet mv. Det er kapitalinntekten som vil bli redegjort for i oppgaven, spesifikt reglene om utbytte og realisasjon.

De som omfattes av reglene og skattepliktens omfang er regulert i skattelovens kapittel 2. Skattesubjektene er blant annet personer bosatt i riket og selskap hjemmehørende i riket, videre omtalt som norske aksjonærer.

Utbytte fra selskaper regnes som skattepliktig inntekt, jf. skatteloven § 10-11 (1). Hvilke selskap som omfattes er regulert i skattelovens § 10-1 som er blant annet aksjeselskap og allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning. Som utbytte regnes enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær, jf. skatteloven § 10-11 (2).

¹ LOV-1997-06-13-44

² LOV-1997-06-13-45

³ LOV-1999-03-26-14

Utbetaling ved likvidasjon av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap er ikke omfattet, jf. skatteloven § 10-11 (2). Hva som er omfattet av begrepet realisasjon er regulert i skatteloven § 9-2 (1), heriblant innløsning av aksje og oppgivelse av aksje ved likvidasjon etter § 10-37. I skatteloven § 10-37 (1) fremkommer det at likvidasjonsoverskudd på aksjeeierens konto i Verdipapirsentralen eller tilsvarende oppgivelse av aksjen ved selskapets likvidasjon er å anse som realisasjon. Ordinære utbytter skal dermed skattlegges som utbytte, og likvidasjonsutdelinger anses som realisasjon.

Et viktig unntak fra reglen om skatteplikt på utbytte er regulert i skattelovens § 2-38, den såkalte fritaksmetoden. Denne bestemmelsens betydning vil hovedsakelig medføre at utbytte og aksjegevinst er skattefri for selskapsaksjonærer. Gjennom dette forebygges kjedebeskatning. Det følger av skatteloven § 2-38 (1) at unntaket gjelder både for norske selskaper som er nevnt i skatteloven § 2-2 første ledd a til d og tilsvarende selskap stiftet i utlandet som er hjemmehørende i Norge, samt selskap mv. hjemmehørende i utlandet som tilsvarende selskap mv. som omfattes av første ledd. Fritaksmetoden og kildeskattereglene vil ikke bli videre undersøkt i denne oppgaven.

For utbytter skal norske selskap likevel føre 3 prosent av utbytte med som skattepliktig inntekt, jf. skatteloven § 2-38 (6) bokstav a, med mindre det er for utbytte mottatt av selskap mv. som tilhører samme konsern som det utdelende selskap, jf. skatteloven § 2-38 (6) bokstav c. Med en sats på 22 prosent (alminnelig inntekt) vil dette medføre en skattesats på 0,66 prosent på utbytte.

For personlige aksjonærer er det ikke gitt et tilsvarende unntak om skatteplikt, og det oppstår dermed skatteplikt både ved realisasjon og utbytte. Skattepliktig utbytte og gevinst skal oppjusteres med en faktor på 1,72, jf. skatteloven §§ 10-11 (1) og 10-31 (1). Det følger også av bestemmelsene at det gis fradrag for eventuell skjerming både ved utbytte og realisasjon. Med en skattesats på 22 prosent (alminnelig inntekt) x oppjusteringsfaktor på 1,72 blir skattesatsen 37,84 prosent.

Med utgangspunkt i et symmetriprinsipp medfører skatteplikten på aksjegevinst tilsvarende en fradragsrett. Dette innebærer at det ved realisasjon er fradrag for

tap, jf. skatteloven § 9-4. For subjekter som faller inn under fritaksmetoden innebærer dette at det ikke gis fradrag for tap.

Norge kan ilegge kildeskatt på utbytte utbetalt til aksjonær som er hjemmehørende i utlandet, jf. skatteloven § 10-13 (1). Satsen er på 25 prosent jf. stortingets skattevedtak⁴ § 3-5. Fritaksmetoden innebærer at utenlandske selskapsaksjonærer kan være fritatt for kildeskatt på utbytte fra Norge. Også skatteavtaler kan medføre at kildeskatt blir redusert, og er ofte på rundt 15 prosent.⁵ En nærmere gjennomgang av skatteavtalenes betydning vil ikke bli videre undersøkt i denne oppgaven.

Skattereglene for utbytte kommer ikke til anvendelse ved utbetaling ved likvidasjon. For aksjegevinster er det ikke noe internrettslig grunnlag for kildeskatt, og dessuten er retten til å skattlegge aksjegevinst som hovedregel eksklusivt lagt til aksjonærens hjemstad. Klassifiseringen av likvidasjonsoverskudd under realisasjonsbegrepet gir mulighet for skatteplanlegging for utenlandske aksjonærer med eierinteresser i norske selskaper. Dette gir insentiv til å ta ut verdien av selskapet i form av aksjegevinst og ikke som aksjeutbytte.⁶

Oppsummert betyr dette at om en utdeling er klassifisert som utbytte eller realisasjon, ikke vil være av stor betydning for norske aksjonærer da i alt vesentlige dette skattlegges likt med 37,84 prosent. For utenlandske aksjonærer vil det imidlertid være av større betydning, da utenlandske aksjonærer normalt bare ilegges norske kildeskatt på aksjeutbytte og ikke på aksjegevinst. Dette skaper mulighet for skatteplanlegging og tilpasninger.⁷

2.2 Historisk utvikling av regelverket

Skattereformen av 1992 prioriterte nøytral beskatning av kapitalinntekter høyt, som ledet til et system med enkeltbeskatning av selskapsoverskudd. RISK- og

⁴ FOR-2023-12-14-2071

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/skatteavtaler/kildesatser/id414630/>

⁶ Zimmer & Advokatfirmaet BAHR AS, 2023, S. 382

⁷ NOU 2022: 20 (2022) Pkt. 8.7.5

godtgjørelsesmetodene førte til en forskjellsbehandling av aksjeinntekter mellom norske selskaper og grenseoverskridende aksjeinntekter. Dette skapte EØS-rettslig usikkerhet.⁸

Den såkalte aksjonærmodellen og fritaksmetoden ble derfor innført som ledd i skattereformen 2006⁹, for å harmonisere med EØS-avtalens prinsipper.¹⁰

Endringene førte til nødvendigheten av å behandle utdeling av likvidasjonsutbytte skattemessig innenfor det nye systemet.¹¹

2.3 Klassifisering av likvidasjonsutdeling

Dagens ordlyd i skatteloven § 10-37 (1) er identisk med tidligere selskapsskattelov av 20.07.1991 nr. 65. Det ble i forarbeidene til skattereformen 2006 tatt stilling til om likvidasjonsutdelinger skulle skattlegges som utbytte eller som gevinst.

Aarbakkeutvalget gikk inn for utbyttebeskatning av likvidasjonsutbetalinger fordi de mente at det reelt sett ikke var noen forskjell mellom løpende utbytte og spesielle utbytter, som likvidasjonsutbytte. Videre mente de at om en har ulike regler kan tilpasninger oppstå samt praktiske vanskeligheter som bør unngås. Gruppens syn henger sammen med dens vurdering om sjablongmessig beskatning av aksjegevinster.¹²

Dette peker mot et behov for konsistens for å unngå tilpasninger og vanskeligheter som kan oppstå ved å bruke ulike metoder. Et sentralt poeng kan være at det bidrar til forenkling av skattereglene for en kategori av kapital som distribueres til aksjonær, som på flere måter er sammenlignbar med utbytte. Forslaget kan sikre rettferdighet og likebehandling av aksjonærer, uavhengig av selskapets utbyttepolitikk. På den annen side kan det være mulig at det kan påvirke selskapets beslutninger om kapitalstruktur og utdelingsstrategier.

⁸ Zimmer & Advokatfirmaet BAHR AS, 2023, S. 277

⁹ St.meld. nr. 29 (2003-2004)

¹⁰ Ot.prp.nr.1 (2007-2008)

¹¹ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) S. 215 Pkt. 18.6.2.1

¹² Ot.prp.nr.35 (1990-1991) S. 215 Pkt. 18.6.2.2

Departementet påpekte at gevinstbeskatning ved likvidasjon sikrer at en aksjonær beskattes for fordeler oppnådd fra å ha ervervet aksjen billig. RISK-metoden forhindret dobbeltbeskatning og justerer kostprisen basert på akkumulert overskudd, slik at selskapsskatten kommer aksjonæren tilgode. Ettersom tap ved realisasjon av aksjer blir fradragberettiget, gir metoden videre den fordel at eventuelle tap som realiseres ved likvidasjonen kan komme til fradrag. Imidlertid samordner ikke godtgjørelsesmetoden skatt på hele aksjonærforholdet og tillater ikke fradrag for tap knyttet til aksjeinvesteringen, noe som kan føre til skattemessige tilpasninger i tiden før likvidasjon.¹³

Departementet besluttet at beskatning av likvidasjonsutbytte skulle foretas med utgangspunkt i gevinstbeskatningsreglene. Eventuelle tap som realiseres ved likvidasjon ville komme til fradrag, og aksjonæren ville ikke bli beskattet for fordelen som følge av en billig ervervelse av aksjen, og heller ikke få fradrag for tap i forbindelse med investeringen. Dette bygger på at om likvidasjonsutdelinger skulle skattlegges som utbytte måtte reglen utformes slik at likvidasjonsutbytte opp til innbetalt kapital ble skattefritt, mens utbetalinger utover dette ble utbytteskattepliktig.¹⁴

En ensartet behandling av utbytte og likvidasjonsutdeling kan medføre en rekke konsekvenser, men det kan også være konsekvenser knyttet til denne utformingen. Aksjonærenes respons på endring av beskatning kan påvirke selskapenes likviditet og investeringsbeslutninger. Samtidig kan det argumenteres for at likvidasjonsutdeling ofte er et resultat av en engangshendelse og muligens kan rettferdiggjøre en annen skattemessig behandling enn løpende utbytte som gjerne er mer forutsigbart og jevnt over tid.

Argumentene i forarbeidene synes å være avledet fra godtgjørelsessystemet som ikke er gjeldende lenger. Det kan derfor være at argumentene ikke lenger anses som relevante. Det reises videre spørsmål om det foreligger noen hensyn i dagens regelverk som tilsier at likvidasjonsutdelinger ikke kan skattlegges som utbytte.

¹³ Ot.prp.nr.35 (1990–1991) S. 215 Pkt. 18.6.2.2

¹⁴ Ot.prp.nr.35 (1990–1991) S. 215 Pkt. 18.6.2.2

2.4 Hvordan regelverket tillater tilpasninger

Utenlandske aksjonærer kan unngå kildeskatt gjennom tilpasninger, som følge av klassifiseringen av likvidasjonsutdelinger som realisasjon. En internrettslig hjemmel for kildeskatt på aksjegevinster ville imidlertid fått et begrenset anvendelsesområde, fordi skatteavtalene ofte gir aksjonærens hjemstat eksklusiv beskatningsrett til aksjegevinster.¹⁵

Ved en begrensning av beskatningsrett på aksjegevinst som følge av skatteavtale, kan det diskuteres om likvidasjonsutdelinger ville hatt mye å si for Norges beskatningsrett. Uten skatteavtale ville imidlertid Norge kunne hatt beskatningsrett på inntekten opptjent fra Norge. Spørsmålet kan videre være om likvidasjonsutdelinger skal skattlegges som utbytte, eller om det skattemessig skal anses som realisasjon i sin helhet. Det må muligens også vurderes om en eventuell omklassifisering skal gjelde både for norske og utenlandske aksjonærer. Dette kan potensielt medføre til store administrative utfordringer, i betraktning av at 41 % av markedsverdien på Oslo Børs eies fra utlandet¹⁶ som viser at betydelige andeler av eierskapet i norske selskaper eies fra utlandet.

2.5 PE-fond

PE står for private equity, også omtalt som aktive eierfond. Et aktiv eierfond er en kollektiv investeringsstruktur etablert av en fondsforvalter (initiativtakerne) hvor investorer inviteres til å investere kapital (indirekte gjennom et fondsselskap) i porteføljeselskaper med potensial for vekst og avkastning, med tanke på å utvikle selskapene for å oppnå gevinst ved senere salg.¹⁷

PE-fond er typisk aktive eierfond som tilfører både kapital og kompetanse for å utvikle foretakene de investerer i. Normalt erverver fondene majoritetsandel i foretaket som gir mulighet for videreutvikling eller omstrukturering. De kan erverve større selskap og konsern, og/eller vokse gjennom oppkjøp av mindre foretak som ofte er direkte eller indirekte eid av fysiske personer. Investeringene til PE-fond er typisk tidsavgrenset, gjerne 5–10 år, før selskapene skal selges eller

¹⁵ NOU 2022: 20. Pkt. 1.6.3

¹⁶ <https://www.skatteetaten.no/en/presse/nyhetsrommet/onsker-seg-bedre-losninger-for-a-se-hvem-som-eier-hva-i-norge/>

¹⁷ Zimmer & Advokatfirmaet BAHN AS, 2023, s. 592

børsnoteres for å muliggjøre nedsalg. Forretningsmodellen medfører at investorene først og fremst henter ut gevinster gjennom salg. Fondene kan ha komplekse strukturer med forgreninger til flere land. Oppkjøp gjennomføres typisk gjennom nasjonale holdingselskap med lånefinansiering. En del av lånene kan komme fra eiere i lavskatteland som ikke beskatter renteinntekter. Med høy grad av lånefinansiering kan virksomheter føre hele eller store deler av overskuddet fra løpende drift ut av Norge uten beskatning.¹⁸ Oppgaven går ikke nærmere inn på lånefinansiering.

For eksempel vil et privat fond, kalt "Invest Norge", etablere et nytt fond kalt "Norsk Vekstfond". Dette fondet mobiliserer kapital gjennom investorer som f.eks. institusjonelle investorer, andre selskaper, enkeltpersoner og/eller ved å ta opp lån. "Norsk Vekstfond" kjøper deretter en betydelig andel eller hele eierskapet av et eller flere selskaper som de ser potensial i. Etter noen år, når disse selskapene har økt i verdi, selger "Norsk Vekstfond" disse investeringene for å oppnå gevinst. Overskuddet fra salgene distribueres tilbake til investorene og til det private fondet.

2.6 Metode for å tilpasse seg regelverket

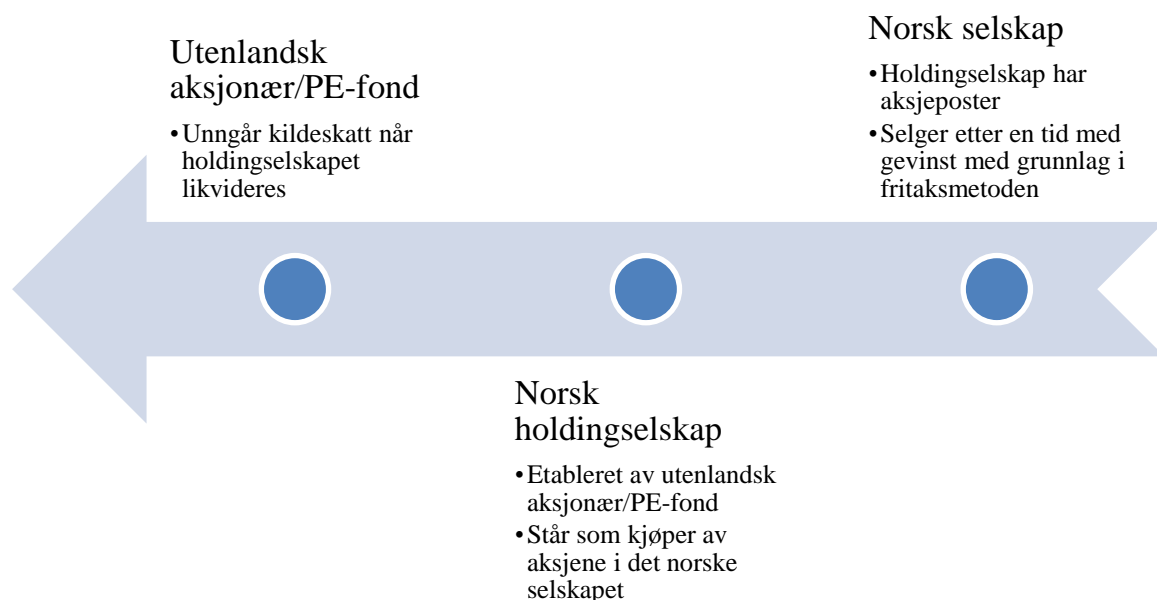
Denne fremstillingen vil demonstrere hvordan man kan benytte seg av likvidasjon fremfor å dele ut løpende aksjeutbytte for å unngå norsk kildeskatt. Det er flere typer fond som investerer i bedrifter som ikke er børsnotert, f.eks. unoterte eiendomsfond. Jeg vil i det følgende avgrense til PE-fond gitt oppgavens omfang. Det er rimelig å anta at likvidasjon av børsnoterte selskaper er mindre relevant.

Utenlandske fond som kjøper seg inn i et norsk selskap, har normalt til hensikt å selge med gevinst etter å ha videreutviklet det norske selskapet i noen år. De etablerer typisk et norsk holdingselskap, som står som kjøper av aksjene i målselskapet. Når aksjene i det underliggende selskapet senere selges, kan det norske holdingselskapet få gevinsten skattefritt opp til seg ved hjelp av fritaksmetoden. Når det ikke lenger er bruk for det norske holdingselskapet, kan

¹⁸ NOU 2020: 13 Pkt. 20.3.4.2

holdingselskapet likvideres, og det utenlandske fondet unngå dermed norsk kildeskatt.¹⁹

Dette kan illustreres slik:

Skatteavtaler kan gi fritak for kildeskatt eller man kan være omfattet av fritaksmetoden. Det kan derfor antas at de fleste som iverksetter en slik struktur er fra land hvor det er kildeskatt på utbytter.

Gitt at disse fondene typisk opererer innenfor en viss tidsbegrensning, fremstår løsningen med å likvidere etter en viss periode som særlig fordelaktig og godt planlagt. Strukturen synes å være godt tilpasset fondenes karakteristiske investeringshorisont, og kan tilby en effektiv metode for realisering av investeringer.

Det er ikke nødvendigvis gitt at investorenes beslutning om å ha denne struktureringen er utelukkende motivert av et ønske om å minimere skattebyrden, imidlertid medfører denne muligheten skattemessig insentiv. En mulig forklaring på denne formen for selskapsstrukturering kan, ut over at det er skattemessig

¹⁹ NOU 2022: 20 Pkt. 8.7.5

gunstig, være at det er investorer fra flere land og de vil saminvestere gjennom en kjent jurisdiksjon eller at det skal lages eget norsk konsern.²⁰

Bruk av en kjent og stabil jurisdiksjon kan være attraktivt når investorer fra flere land skal saminvestere. Når juridiske systemer er godt etablerte og sees på som forutsigbare og pålitelige, er det mulig at transaksjonskostnader og risiko reduseres. Likvidering av selskap kan også betraktes som en praktisk og effektiv for å avslutte virksomheten i Norge. I tillegg ved å benytte seg av likvidasjonsutdeling vil den økonomiske gevinsten fra investeringene øke. Denne strategien synes å utnytte smutthull som muliggjør fritak for skatt ved gevinstopptjening ved bruk av likvidasjon.

Hvis man velger å utnytte regelen om skattefri realisasjon må faktisk selskapet likvideres og slettes. Hvis man ser det i sammenheng med norske selskaper som faktisk driver i Norge hvor man deler ut løpende utbytte, kan denne tilnærmingen vise seg mindre attraktiv ettersom den fordrer en fullstendig avvikling av virksomheten for å oppnå skattefordelen.

Noen prinsipper må ligge til grunn for et rettferdig skattesystem. Det må være konsistent og helhetlig – altså uten smutthull eller forskjellsbehandling basert på inntektstype eller nasjonal tilhørighet, eller mellom personer og selskaper. Skatterettferd innebærer at lovverket virker etter intensjonen, men også at loven gjenspeiler det som er vedtatt gjennom demokratiske prosesser. Et skattesystem som det er bred enighet om, og som oppfattes som rettferdig, vil bidra til å holde oppe betalingsviljen, eller skattemoralen, i et samfunn.²¹

Det bemerkes at slike strategier, selv om de er lovlige, kan gå på tvers av intensjonene bak hvordan lovgivningen er utformet. Prinsipper som likhet, nøytralitet og evne til å betale er betraktet som grunnleggende elementer i et rettferdig skattesystem. Når investorene utformer selskapsstrukturer som fjerner skattebyrden, kan det utfordre disse prinsippene. Dette kan potensielt komme i

²⁰ <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/det-kan-bli-dyrere-for-utenlandske-investorer-aa-likvidere-norske-aksjeselskaper>

²¹ Tax Justice Norge, 2023. S. 13

konflikt med eventuelle politiske ønske om å oppmuntre til utenlandske investeringer i Norge.

Skattemessig nøytralitet kan kort beskrives som fravær av skattemessig insentiv. Under forutsetning av at det foretas en likvidasjonsutdeling, kan det hevdes at regelverket, slik det foreligger, påvirker denne beslutningen. Det kan imidlertid også hevdes at likvidasjon av selskapet med påfølgende likvidasjonsutdelinger hovedsakelig er begrunnet i bedriftsmessige behov.

Skatteinntekter gjør det mulig for staten å finansiere offentlige goder som markedet ellers ikke ville kunne sørge for på en effektiv og rettferdig måte. Det er myndighetenes oppgave å lage et skattesystem som er forståelig, og gjør det enkelt for alle å betale riktig skatt. De skal også fange opp dem som forsøker å komme unna skatteplikten.²² Det er avgjørende at lovgivingen er konstruert på en måte som understøtter og fremmer disse grunnleggende prinsippene.

2.7 Omgåelse?

Basert på hvordan gjeldende regelverk tillater tilpasninger ved bruk av likvidasjon som virkemiddel, reises det spørsmål om omgåelse.

De skattepliktige anvender transaksjonstyper og transaksjonsmønstre som privatrettslige regler åpner for. Utgangspunktet er at skattepliktiges valg skal legges til grunn ved den skatterettslige vurderingen; Skattemyndighetene skal slik sett ikke overprøve skattepliktiges valg. Men hvor valget i det vesentlige er begrunnet i hensynet til skatteeffektene og det ikke er noen eller bare underordnede ikke-skatterettslige virkninger knyttet til den valgte transaksjonen, kan denne skatterettslig bli ansett som en omgåelse.²³

Det kan argumenteres for at ved å sette opp en selskapsstruktur som i pkt. 2.6 primært er begrunnet med at det er gunstig skattemessig og at det ikke er vesentlige ikke-skatterettslige konsekvenser.

²² Tax Justice Norge, 2023. S. 13

²³ Zimmer & Advokatfirmaet BAHR AS, 2023, s. 49

Utdelingsformen følger to forskjellige regelsett i aksjeloven og kompetansen til å dele ut utbytte er tillagt generalforsamlingen, mens likvidasjonsutdelinger skal besluttes av avviklingsstyret. Når selskapet har utdelt en likvidasjonsutdeling, vil det ikke lenger være mulig å omgjøre beslutningen om oppløsning. Valg av utdelingsform får dermed reel betydning for selskapet og avviklingsprosessen. Når aksjeloven legger opp til valgfrihet, kan det ikke anses illojalt mot formålet med de skatterettslige utbytte- og likvidasjonsreglene at selskapet velger den utdelingsformen som medfører lavest beskatning for aksjonærene.²⁴

Dette peker mot et behov mellom skatterettslige hensyn og aksjelovens regler. Aksjeloven gir selskapet muligheten til å velge utdelingsform, som bør gjøres i samsvar med formålet bak skattereglene. Man kan argumentere for at man omgår bestemmelsene om skattepliktig utbytte i den tiden de opererer med virksomheten i Norge, gitt den forutsetningen at det ikke deles ut løpende utbytte før selskapet er likvidert.

Skatteplanlegging og bestemmelsene som er omtalt i lovteksten berører forskjellige sider av skatterett. Skatteplanlegging er en måte å organisere sine økonomiske aktiviteter på en lovlig måte for å minimere skattebyrden, og som anses som en legitim del av finansiell planlegging. Omgåelse er derimot rettet mot hvor en disposisjon som er skapt kunstig for å oppnå en skattefordel, uten reel substans. Bestemmelsene i skatteloven § 13-2 introduserer en juridisk prosess for å vurdere og eventuelt omgjøre slike disposisjoner, og adresserer transaksjoner som kan gå ut over hva som er tillatt ved å utnytte smutthull eller anvende regelverket mot sitt formål.

I Norge utviklet Høyesterett gjennom en langvarig praksis en ulovfestet omgåelsesnorm. Nå er omgåelse regulert i skatteloven § 13-2 som ble gjeldende fra og med 2020.²⁵ I lovteksten fremgår det blant annet at omgåelse foreligger dersom disposisjonens hovedsakelige formål er å oppnå skattefordeler samt en totalvurdering av disposisjonens virkninger og hensikten bak den. Det må foretas en vurdering av forretningsmessig egenverdi, om disposisjonen er stridende mot skattereglens formål, og om den utnytter reglene på en urimelig måte.

²⁴ <https://www.revregn.no/asset/pdf/2017/5-29-35.pdf>

²⁵ Zimmer & Advokatfirmaet BAHN AS, 2023, s. 49

Beslutningen om gjennomskjæring skal være basert på en objektiv vurdering og ikke partenes subjektive forhold.²⁶

Reitan dommen (Rt-2008-1510) berører et grunnleggende prinsipp i skatteretten om balansen mellom lovlig og ulovlig (aggressiv) skatteplanlegging. Høyesterett klargjorde at borgere og selskaper ikke er forpliktet til å velge det alternativ som gir høyest skatt eller avgift når de står overfor flere lovlige alternativer. Dette prinsippet understøtter retten til å organisere sine økonomiske forhold på en slik måte at skatten eller avgiften blir lavest mulig, forutsatt at den valgte metoden er innenfor rammene av loven og har substans utover bare skattebesparelse.²⁷

Dommen viser imidlertid også en anvendelse av lojalitetstenkning hvor domstolene ser ut over de formelle aspektene ved transaksjoner for å vurdere deres reelle effekt og formål. Selv om transaksjonene er formelt korrekt utført, kan de egentlig representere en skatte- eller avgiftspliktig transaksjon.

I nevnte tilfeller synes transaksjonen ikke å være annet enn likvidasjonsutdelinger. Dersom formålet er skattebesparelse, er det sannsynlig at holdingselskapet har en utbyttepolitikk hvor de akkumulerer overskudd istedenfor å dele ut løpende utbytte, som kunne vært kildeskattepliktig. Det kan derfor fremstå som at de utnytter en metode for å omgå kildeskatt på utbytte.

Uten hjemmel for å ilegge kildeskatt på likvidasjonsutdelinger, kan det være utfordrende å hevde at ved å organisere seg på en måte som nevnt i pkt. 2.6 er omgåelse. Et alternativt perspektiv kan være å se på om de norske holdingselskapene som blir stiftet faktisk er reelt etablert og driver økonomisk virksomhet i Norge. Dette kan imidlertid også være vanskelig siden bestemmelsen i skatteloven § 2-2 (7) sier at så lenge et selskap er stiftet i henhold til norsk selskapsrett, anses det som hjemmehørende i riket uten ytterligere forutsetninger.

²⁶ Prop.98 L (2018–2019)

²⁷ HR-2008-1977-A – Rt-2008-1510 – UTV-2008-1749

2.8 Forslag til materielle regelendringer

Det reiser spørsmål om det ut fra en rettspolitisk betraktning er den beste løsning at likvidasjon av selskap i sin helhet skal anses som realisasjon skattemessig.

Flere europeiske stater har regler som tar hensyn til dette, ved at likvidasjonsutbytte ut over innbetalt kapital beskattes etter reglene om utbytte, og dermed blir gjenstand for kildeskatt når vilkårene for dette er oppfylt.²⁸

De praktiske utfordringene med dagens regelverk ble omtalt av Torvikutvalget i sin utredning til Finansdepartementet i 2022. Utvalget foreslår at bestemmelsen i skatteloven § 10-37 første ledd endres, slik at utbetalinger ved likvidasjon behandles som utbytte i stedet for gevinst. Utvalget vurderte også å innføre en kildeskatt på aksjegevinster, men kom frem til at det sannsynligvis ville gi store administrative utfordringer.²⁹

En endring i bestemmelsen i skatteloven § 10-37 der det fokuseres spesifikt for likvidasjonsutdelinger kan tilfredsstille behovet for å unngå tilpasninger i slike tilfeller. Utbetalinger ved likvidasjon bør klassifiseres som utbytte istedenfor realisasjon med plikt til å betale kildeskatt. Det kan også bli aktuelt med korrigeringer i andre paragrafer, som eksempel skatteloven § 10-11 (2) om hva som regnes som utbytte.

Forslaget til Torvikutvalget gir ikke detaljerte retningslinjer for hvordan regelen skal utformes. Det bør tas hensyn til skatteevnen. Sverige har en løsning som potensielt kan være overførbart til Norge. Hovedregelen er at utbetalinger i forbindelse med avvikling, innløsning og tilbakekjøp anses som utbytte, ifølge kupongskattelagen.³⁰ I disse tilfellene skal utbyttets størrelse fastsettes som differansen mellom utbetalingen og inngangsverdien (summen av anskaffelseskostnader), noe som betyr at den delen av betalingen som svarer til inngangsverdien, ikke skal anses som utbytte.

Det vil være nødvendig å se på hvordan man eventuelt kan gi fradrag for inngangsverdien, samt at det administrativt er gjennomførbart for skattepliktige og

²⁸ Zimmer & Advokatfirmaet BAHR AS, 2023, s. 382

²⁹ NOU 2022: 20 Pkt. 8.7.5

³⁰ Kupongskattelag (1970:624)

håndterbart for skattemyndighetene. Det kan være hensiktsmessig å skattlegge likvidasjonsutdeling ut over inngangsverdi etter reglene om utbytte. Dette kan dekke at den faktiske økonomiske gevinsten ut over det opprinnelige innskuddet blir skattepliktig.

Betydningen av en slik endring kan innebære at man unngår eventuelle provenyrtap for Norge. Det kan også føre til en betydelig ekstra kostnad for en rekke utenlandske investorer og aksjonærer dersom en exit-strategi ut av investeringer i Norge har belaget seg på en likvidasjon av et norsk investeringselskap uten kildeskatt. Disse investorene og aksjonærene vil nærmere vurdere investeringsstrukturen og ev. fremskynde en exit ved likvidasjon, salg av norsk investering til konsernselskap i annet land.³¹

Et annet aspekt kan være hensynet til likebehandling av norske og utenlandske aksjonærer. Klassifiseringen av likvidasjonsutdelinger som realisasjon kan ha varierende implikasjoner for norske aksjonærer, kontra utenlandske aksjonærer. En regelendring vil kunne bidra for å likestille og rettferdiggjøre skattleggingen av alle aksjonærkategorier.

En slik endring vil primært ramme utenlandske aksjonærer som ikke faller inn under fritaksmetoden, og spesielt i situasjoner hvor det ikke foreligger skatteavtale. Her referer jeg primært til aksjonærer bosatt i lavskatteland og skatteparadiser. På den annen side kan det argumenteres for at en innføring av beskatning av likvidasjonsutdelinger potensielt kan medføre mindre attraktivitet på norske investeringer samt økt kontrollbehov hos skattemyndighetene. Dette bør veies mot behovet for et rettferdig og effektivt skattesystem. Betydningen vil også bli relevant for norske aksjonærer ved at de kan bli omfattet av treprosentregelen i fritaksmetoden, jf. skatteloven § 10-38 (6) bokstav a.

For å trekke det til det ytterste, kan man også spørre seg om det kan medføre økt risiko for misbruk og skatteunngåelse innenfor rammene av de ordinære kildeskattereglene.

³¹ <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/det-kan-bli-dyrere-for-utenlandske-investorer-aa-likvidere-norske-aksjeselskaper>

Kapittel 3: Konklusjon

Bruk av likvidasjon istedenfor løpende utbytteutbetalinger gir muligheten for å minimere skattebyrden for utenlandske aksjonærer. Ved å etablere norske holdingselskaper kan man ved bruk av fritaksmetoden oppnå skattefrie gevinster ved salg av aksjer, og ved å likvidere holdingselskapet unngår de norsk kildeskatt. Dette gir skattemessig insentiv og muligheter for skatteplanlegging for utenlandske aksjonærer.

Selv om bruk av likvidasjon er lovlig og kan inngå i en prosess med skatteplanlegging, viser det et behov for en mer inngående evaluering av skattelovgivningen for å adressere og lukke mulige smutthull. Eventuelt proveny for staten kan gå tapt, ved at kildeskattepliktige utbytter ikke distribueres med det formål å akkumulere overskudd for deretter å utdele skattefrie likvidasjonsutbytter.

Ved å klassifisere likvidasjonsutdelinger som utbytte istedenfor realisasjon vil denne muligheten opphøre. Det kan redusere Norge som et attraktivt land å investere i for de som har belagt seg på likvidasjon som en exit-strategi, men samtidig kan det harmonisere skattleggingen av både norske og utenlandske aksjonærer. Det er ingen faktorer som indikerer at det er noen hensyn i dagens regelverk som tilsier at likvidasjonsutdelinger ikke kan skattlegges som utbytte.

Litteraturliste

- Aksjeloven - asl. (1997). Lov om aksjeselskaper (LOV-1997-06-13-44).
Lovdata.no. <https://lovdata.no/lov/1997-06-13-44>
- Allmennaksjeloven – asal. (1997). Lov om allmennaksjeselskaper (LOV-1997-06-13-45). Lovdata.no. <https://lovdata.no/lov/1997-06-13-45>
- Skatteloven – sktl. (1999). Lov om skatt av formue og inntekt (LOV-1999-03-26-14). Lovdata.no. <https://lovdata.no/lov/1999-03-26-14>
- Stortingets skattevedtak, 2024. (2023). Sttingsvedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2024 (Stortingets skattevedtak) (FOR-2023-12-14-2071). Lovdata.no. <https://lovdata.no/forskrift/2023-12-14-2071>
- Ot.prp.nr.1 (2007–2008). (2007). Skatte- og avgiftsopplegget 2008 – lovendringer. Lovdata. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-1-200708>
- Ot.prp.nr.35 (1990–1991). (1991). Skattereformen 1992. Lovdata.no. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-35-199091>
- Prop.98 L (2018–2019). (2019). *Endringer i skatteloven og merverdiavgiftsloven (lovfesting av en generell omgåelsesregel*. Lovdata.no. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/prop-98-1-201819>
- HR-2008-1977-A – Rt-2008-1510 – UTV-2008-1749. (2008). <https://lovdata.no/avgjorelse/hr-2008-1977-a>.
- Kupongskattelag (1970:624). (1970). Riksdagen.se. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kupongskattelag-1970624_sfs-1970-624/
- NOU 2022: 20: *Et helhetlig skattesystem*. (2022). Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-20/id2951826/>
- St.meld. nr. 29 (2003-2004). (2004) *Om skattereform*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-29-2003-2004/id404206/>
- NOU 2020: 13: *Private aktører i velferdsstaten — Velferdstjenesteutvalgets delutredning I og II om offentlig finansierte velferdstjenester*. (2020). Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-13/id2788017/>
- Kildesatser. (2023). Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/skatteavtaler/kildesatser/id414630/>

Pressemelding: *Ønsker seg bedre løsninger for å se hvem som eier hva i Norge.*

(2024). Skatteetaten.no.

<https://www.skatteetaten.no/en/presse/nyhetsrommet/onsker-seg-bedre-losninger-for-a-se-hvem-som-eier-hva-i-norge/>

Blogg: *Det kan bli dyrere for utenlandske investorer å likvidere norske*

aksjeselskaper. (2023). Bdo.no. [https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/det-](https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/det-kan-bli-dyrere-for-utenlandske-investorer-aa-likvidere-norske-aksjeselskaper)

[kan-bli-dyrere-for-utenlandske-investorer-aa-likvidere-norske-aksjeselskaper](https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/det-kan-bli-dyrere-for-utenlandske-investorer-aa-likvidere-norske-aksjeselskaper)

Artikkel: *Likvidasjon av aksjeselskaper. Nr. 5.* (2017). Revregn.no.

<https://www.revregn.no/asset/pdf/2017/5-29-35.pdf>

Zimmer, Frederik & Advokatfirmaet BAHR AS. (2023) *Bedrift, selskap og skatt:*

Skattlegging av næringsdrivende, selskaper og eiere (8. utg.).

Universitetsforlaget.

Tax Justice Norge. (2023). *Skjult: Skatteparadis, kapitalflukt og hemmelighold* (3.

utg.). Tax Justice Norge.